

NOVES APORTACIONS A L'OBRA DE SEGIMON PUJOL (1668-1759)

JOAN VILAMALA
Societat Verdaguer
jvilamal@xtec.cat

New contributions concerning the work of Segimon Pujol (1668-1759)

L'article complementa dades biogràfiques de Segimon Pujol i aporta arguments històrics i estètics que confirmen aquest escultor com a autor de quatre retaules desapareguts (el del Roser de Montmajor, el de Sant Serni de Montmajor, el del Roser de Tentellatge i el de Santa Maria de Vilanova de Sau) i un de conservat (el del Roser de Correà).

Paraules clau: Segimon Pujol, escultura, Barroc, segle XVIII.

The article complements biographical information about Segimon Pujol and provides historical and aesthetic arguments that confirm this sculptor as the author of four altar pieces that have been lost (that of the Roser de Montmajor, of Sant Serni de Montmajor, of Roser de Tentellatge and of Santa Maria de Vilanova de Sau) and one conserved (that of the Roser de Correà).

Keywords: Segimon Pujol, sculpture, Baroque, 18th century.

Data de recepció: 20/9/2014. Data d'acceptació: 23/1/2015.

Segimon Pujol (Gurb, 1668 - Folgueroles, 1759) és el patriarca d'una nissaga de cinc generacions d'escultors del barroc tardà, i per això sol ja mereix ser estudiat.¹ En aquest article presentem quatre retaules desapareguts i un de conservat que li atribuïm, que ens poden ajudar a fixar i a valorar millor la seva obra.

No coneixem la partida de baptisme de Segimon Pujol, però sí el seu expedient matrimonial, que ens permet saber que va néixer l'any 1668, ja que s'hi esmenta que quan va contraure matrimoni, a Prada de Conflent, tenia vint-i-vuit anys.

«Vui, dissabte, que contam als vuit de setembre del present any mil sis-cents noranta-sis foren desposats en faç de Santa Mare Iglésia (*bannis non publicatis*) de llicència del senyor oficial del decanat de Conflent, jo reverent Horonat Galcen, prevere, en data de l'alt dit mes i any, Segimon Pujol, jove escultor del lloc de Gurb, diòcesi de Vic, de present habitant en la present vila, fill legítim i natural de Jaume Pujol, pagès del mateix lloc, vivint, i de Elisabet, cònjuges, defuncta, d'una part, d'edat de vint-i-vuit anys, i Anna Maria Pubill, donzella, filla legítima i natural de Guillem Pubill, pagès de la ciutat de Solsona, defunct, i de Gerònima, cònjuges, vivint, així bé habitant de la present vila, de la part

1. VILAMALA, J. *L'obra dels Pujol. Escultors de la Catalunya central (ss. XVIII-XIX)*. Sant Vicenç de Castellet: Farell, 2001.

altra, d'edat vint-i-dos anys, los quals havent declarat ésser llibres, és estat pres lo consentiment per mi, baix firmat, de llicència del curat de la present iglésia en presència dels baix firmats, Julià Balla, lo doctor Joan Carbonell, lo honorable Aleix Circant, Segimon Pujol, contraent, en fe de què me formo jo. Josep Garau, prevere.»²

El seu pare era pagès, i és molt probable que Segimon Pujol estigués emparentat amb els Morató, amb qui sempre va tenir una relació estreta. Per això suposem que Segimon Pujol va fer l'aprenentatge al taller dels Morató, a Vic, com anys després faria el seu fill homònim. I així com uns anys abans Joan-Francesc Morató Pujol havia passat pel taller dels Grau de Manresa (de 1774 a 1778), també trobem Segimon Pujol, documentat com a «jove escultor» per primera vegada en un debitori fent de testimoni l'any 1693, relacionat amb els escultors Grau, amb qui feia el perfeccionament.

Aquí Pujol va entrar en relació amb Josep Sunyer, escultor de Manresa, qui va influir en ell artísticament i al servei del qual va treballar uns anys.

Per això l'any 1696 trobem Segimon Pujol instal·lat a Prada de Conflent, on el manresà havia pactat (28.03.1696) el retaule de Sant Pere. És en el mateix any que hi contrau matrimoni amb Anna Maria Pubill, oriünda del Solsonès. Nou mesos després hi tenien un primer fill, Josep, que va ser apadrinat pel batlle de Prada i per Teresa Fontanelles, l'esposa de Josep Sunyer. El dia del bateig, curiosament, Segimon Pujol no hi va assistir, segons llegim en la partida de baptisme.³

L'any 1699 naixia a Prada un segon fill, Pere, que va ser apadrinat pel mateix Josep Sunyer,⁴ que al tombant de segle havia emprès diversos compromisos alhora a Prada de Conflent, Cotlliure, Osseja, Perpinyà... i per a més complicació no es va estar de tirar endavant la construcció del retaule de Sant Vicenç de Prats de Lluçanès, fet que justifica que Segimon Pujol s'establís en aquesta vila.

El contracte d'aquest retaule, desestimat per Isidre Espinalt, no va ser fàcil. Sunyer l'havia obtingut enmig d'una certa polèmica en què van intervenir Pau Costa, Joan-Francesc Morató i fra Jaume de Sant Agustí. Pau Costa l'havia emparulat

2. Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals. Perpinyà (ADPO). Documentació parroquial, Prada de Conflent. Baptismes (08.09.1696). Aquest document i dos més del mateix arxiu m'han arribat a través de Carles Dorico i Alujas, a qui agraeixo de cor la seva gentilesa.

3. ADPO. Prada. *Baptismes, desposoris i enterraments*, 16: «Vui, dijous, que comptam als tretze del mes de juny de l'any mil sis-cents noranta-i-set, jo, Agustí Bonet, prevere i curat de la parroquial iglésia de Sant Pere de la vila de Prada, he batejat, segons la forma i ritu de la Santa Romana Iglésia a Josep Antoni Francisco Bernabé Segimon, fill legítim i natural de Segimon Pujol, escultor, i d'Anna Maria Pujol del lloc de Gurb, diòcesi de Vic. Fonc nat als onze de dit mes i any. Foren padrins lo magnífic Josep Rubió, batlle de la present vila, i padrina la senyora Teresa Sunyer, de la ciutat de Manresa, i habitant de la present vila. Per no ser present lo pare hi ha declarat [...] no saber firmar, per ells firmo jo. Agustí Bonet» (Carles Dorico).

4. ADPO. Prada de Conflent. *Baptismes*: «Vull, dijous, que comptam als vint-i-tres d'abril del present any mil sis-cents noranta-nou, jo, Pere Plandie, prevere i curat de la parroquial iglésia de Sant Pere de la vila de Prada, he batejat segons forma i ritu de la Santa Romana Iglésia a Pere Jaume Agustí, fill legítim i natural de Segimon Pujol, mestre escultor, i d'Anna Maria, cònjuges, nat als dotze de l'alt dit mes i any. Foren padrins lo honorable Josep Sunyer, sculptor, i la senyora Francisca Tixedor, la qual ha declarat no saber firmar en fe de que firmo jo Pere Plandie. Joseph Sunyer» (Carles Dorico).

l'any 1696 però no actuava, i per això l'any 1698 els pradencs van contactar amb Josep Sunyer, que amb la seva traça a la mà els va concretar el preu: 400 dobles (2.200 lliures). Aleshores Joan Francesc Morató, que hi va intervenir com a intermediari, es va presentar a Prats i en nom de Costa va fer l'oferta de «treballar lo retaule a la sisena part menos del cost». Els de Prats encomanaren de nou la construcció del retaule a Pau Costa, però com que no tenien una traça acordada van haver de recórrer a fra Jaume de Sant Agustí, un carmelità descalç que el dia que els la va lliurar els va dir: «Vagen molt atents en lo que faran, que per molt que facen han de restar enganyats». Morató es va desentendre del projecte i els pradencs, que feia uns cinc anys que maldaven per bastir el retaule de Sant Vicenç, decebuts de Pau Costa van acordar finalment renovar el pacte amb Sunyer,⁵ que va passar la feina a Segimon Pujol, un dels seus operaris més qualificats. Per això Pujol el setembre de 1700 es va establir a Prats de Lluçanès per entomar la construcció del retaule seguint la traça de Josep Sunyer.

Aquí van néixer més fills seus, tres d'ells, Francesc (1702-1785), Josep (1706-1736) i Segimon (1710-1745), van seguir l'ofici d'escultor, i Maria (1706-1766), que es va casar amb Francesc Serrabou, l'amo d'una masia superba de Tavèrnoles (Osona). Dels vuit fills que va tenir Segimon Pujol, tan sols tenim constància d'aquests quatre; dels altres, sabem que dos van morir albat i suposem que els dos restants, també.

De Francesc, nascut l'any 1702, que era el tercer fill i que és l'únic dels tres fills barons que sobreviurà el seu pare, tenim documentat que era fill d'Anna Maria Planes i no pas d'Anna Maria Pubill,⁶ que és el cognom que llegim en el seu expedient matrimonial i en el testament del seu pare. És la mateixa senyora? Pro-

5. Arxiu Comarcal del Bages (ACBG). Notariat. *Esborrany Padrós*. m.1443: «Die 23 7bris 1700 Prats Aposta firmata per Josephus Sunyer sculptor Minorissae etc. operarii de Prats de 397 ll, 3 s. ad bonum compotum solutionis Retabuli sive Icones Ecclesiae de Prats. Modus solutionis ad liberas voluntates per manus Sigismundi Pujol sculptoris parr. de Gurb solventis ex pecuniae sibi liberatis per dictos operarios et ideo renuntiando etc. [...] Die 23 7bris 1700. Nos Josephus Sunyer sculptor Civis Minorissa de una et Sigismundus Pujol etiam sculptor parroquiae de Gurb Diocesis Vicensis. Atendent i et considerant que ab acte rebut en poder del notari avall escrit lo dia etc. la universitat i obrers de la present vila han donada la fàbrica del retaule de la iglésia major ab lo modo i per lo preu en dit acte expressat. Atenint que entre nosaltres dos és convingut que vós Segimon Pujol hajau de fer l'obra de dit retaule i que corre la fàbrica per vostre compte lo treball i que jo tinc l'obligació de portar la fàbrica de dit retaule i detinc en obligació d'esmenar totes i quals escultures seran judicades seran trobades en dit retaule i que per corregir los errors se porien devenir és necessari haver vista Jo dit Sunyer de dita obra i per dit efecte haver de gastar per anades i vingudes i així mateix lo haver de fer la figura de sant Vicenç. I com sia cosa justa que sia quiscú satisfet de los treballs i així mateix és raó que qui fent-lo luego estiga subjecte del riesgo i pèrdua. Per ço lo dit Segimon Pujol convé i en bona fe promet al dit Sunyer que complirà ab la fàbrica de dita [sic] retaule si i de la manera que està contingut ab la traça i conforme està convingut en dit acte i si cars serà que dit Segimon faltàs antes d'acabar lo retaule se li haja fer bo a ell i als seus lo treball segons serà indicada la feina. Tot lo que promet dit Segimon sens dilació Cum scriptura tertii obligatione personae et honor. Testes: Joannes Gili et dictus Josephus.»

6. VILAMALA, *L'obra dels Pujol...*, op. cit., p. 67. «[...] ha assistit a la celebració del matrimoni per paraules de present fet legítimament en faç de la Sta. Mare la Iga. entre Francisco Pujol, arquitector de la vila de Prats de Lluçanès, habitant en lo lloc de Sta. Maria de Folgueroles del bisbat de Vic, fill legítim i natural de Segimon Pujol, escultor de dit lloc de Folgueroles i d'Anna Maria Pujol i Planas cònjuges vivents...» *Ibidem*, p. 75: «I per lo gran consuelo i caritativus serveis [que] he experimentat de Francisco Pujol, mon caríssim fill, i de la quòndam Anna Maria Planes, li llejo, i deix 50 lliures; dic cinquanta lliures moneda barcelonesa una sola vegada pagadores...».

bablement. Si hagués mort, hauria d'haver estat entre el 23 d'abril de 1699 i nou mesos abans del 3 d'abril de 1701 (les dates del baptisme del segon fill, nascut a Prada, i del tercer, nascut a Prats de Lluçanès); i Segimon Pujol s'hauria hagut de tornar a casar immediatament. Hem cercat documentació a tort i a dret i no hem trobat enlloc cap indici de la defunció i del nou casament; per això suposem que és la mateixa esposa, anomenada de dues maneres diferents.

En l'encàrrec de la construcció del retaule de Prats, Josep Sunyer no va deixar sol el nostre biografiat, ja que segons llegim en el pacte establert entre els dos escultors, el manresà es féu càrrec d'esmenar el que convingués i de fer una de les talles de més compromís, com era la imatge de sant Vicenç:

«Atenint que entre nosaltres dos és convingut que vós Segimon Pujol hajau de fer l'obra de dit retaule i que corre la fàbrica per vostre compte lo treball, i que jo tinc l'obligació de portar la fàbrica de dit retaule i detinc en obligació d'esmenar totes i quals escultures seran judicades, seran trobades en dit retaule i que per corregir los errors se porien devenir és necessari haver vista jo dit Sunyer de dita obra i per dit efecte haver de gastar per anades i vingudes i així mateix lo haver de fer la figura de sant Vicenç.»⁷

I fins i tot va comptar amb la col·laboració puntual l'any 1702 de Pere Estrada, un escultor de Centelles que havia treballat amb Pau Costa. A aquest, per cert, el tornarem a trobar a Prats l'any 1701. No deurà ser que Costa i Sunyer havien arribat ja a un acord?

Un cop instal·lat a Prats, Segimon Pujol, quan encara estava enfeinat amb el retaule de Sant Vicenç, va signar el primer contracte plenament seu amb els parroquians de Sant Pau de Casserres, que el dia 22 de juny de 1702 li van encarregar el retaule de la Mare de Déu dels Àngels.⁸

El retaule de la Mare de Déu dels Àngels de Casserres, segons mossèn Ramon Camps,⁹ duia incrustada la data de 1704, la de la seva construcció, i, segons diu, també duia inscrita en un petit medalló del sagrari la data de 1799. Aquesta data, per tardana que sembli, ens la confirma el llibre de l'obra¹⁰ que de passada ens aporta el nom del daurador (si més no d'una part del retaule): Marc Bosch, el mateix daurador originari d'Olot que uns anys abans havia treballat en el retaule de la Mare de Déu dels Colls i en el del Roser¹¹ de Sant Llorenç de Morunys, tots dos obrats per Josep Pujol i Juhí, el nét de Segimon.

Per tirar endavant aquesta tasca, Segimon Pujol anava i venia de Prats, però és lògic deduir que tenia també obrador a Casserres, si més no pels volts de 1708, on va néixer

7. ACBG. Notariat. Esborrany Padrós. m. 1445. Vegeu DORICO, C. «L'activitat del taller vigatà de l'escultor Pau Costa entre els anys 1692 i 1704». *Ausa* [Vic], núm. 164 (2009), p. 353-354.

8. VILAMALA, *L'obra dels Pujol...*, op. cit., p. 38.

9. VILAMALA, *L'obra dels Pujol...*, op. cit., p. 36.

10. ADS. Casserres. *Llibre de l'obra*, 1799: «Item se ha pagat a March Bosch, daurador, per pintar lo pàlit [pal·li. antipendi de l'altar] i portella del sacrari gran de l'altar major de la iglésia de la vila 7 ll. 17 s. Item la imatge del St. Cristó i sacres de dit altar, per no estar comprès en lo tracte primer. 20 ll 12 s».

11. ADAM, J.; VILAMALA, J. «El Roser de Sant Llorenç, un nou altar dels escultors Pujol». A: DIVERSOS AUTORS. *Els Pujol, una nissaga d'escultors de gust barroc*. 2009.

la seva filla, Rosa¹². D'aquesta època són els dos retaules de Montmajor, que en aquest estudi li atribuïm: el de sant Serni i el del Roser.

L'any 1710 va néixer a Prats el seu fill homònim, Segimon, qui va ser el pare de l'escultor dels Colls. Tanmateix l'any 1711 Pujol encara feinejava a l'obrador de la vila de Casserres, atès que els cònsols de Sant Llorenç de Morunys aquí el situen quan encarreguen, «a un escultor que treballava a Casserres», la traça de l'altar major de l'església parroquial, que va transformar Joan-Francesc Morató.

L'any 1714, poc abans de la caiguda de Barcelona, trobem Pujol a Puigcerdà on intervé una vegada més en una obra de Josep Sunyer: el retaule de Sant Eloi del temple parroquial, del qual fa les polseres del retaule i una pàl·lia [mampara del sagrari].¹³

Hom atribueix també a Segimon Pujol un retaule fet aquests anys, l'actual altar major de Malanyeu (antic altar de sant Llop, procedent de Montmajor), que duu aquesta inscripció: «1714 se feu da escultura; 1727 se daurat».

L'any 1716 va acabar el retaule del santuari de Santa Maria de Coaner i l'any següent, conegut aleshores com a escultor de Prats de Lluçanès, treballà a Serrateix en el retaule del Santcrist i a Correà probablement en el retaule major de Sant Martí (1717).

El 22 de març de 1718 «confessa dit Segimon Pujol estar satisfet de tot lo preu del retaule sobredit [Mare de Déu dels Àngels] i tenir dit diner rebut del rector i obrers de Casserres» i no el tornem a trobar, com, veurem, fins al 28 de setembre de 1720 fent el retaule de Santa Maria de Vilanova de Sau.

De fet, fins ara, no tornàvem a trobar Segimon Pujol fins al 1721 treballant en el retaule de Sant Pere de Castanyadell, el mateix any que pactava el retaule del Santcrist de Folgueroles, on es va instal·lar amb tota la seva família: «*decem ab hinc annis in sacraia de Folgueroles degentem*», diu l'expedient matrimonial de 1731 del seu fill homònim, Segimon Pujol, i de Teresa Juhí, la pubilla del mas Godaiol. Amb aquest trasllat a la Plana començava una nova etapa.

De la primera etapa, doncs, de quan era conegut com a escultor de Prats de Lluçanès, són dos dels retaules que li atribuïm: el del Roser (fotografia 1) i el de Sant Serni de Montmajor (fotografia 3), que coneixem gràcies a les fotografies que

12. La partida de baptisme l'anomena Rosa, Teresa i Anna Maria i com que l'any 1710 a Prats de Lluçanès mor una tal Anna, filla de Segimon Pujol de qui no tenim constància, pensem que es tracta de la mateixa nena.

13. Arxiu Comarcal de la Cerdanya (ACCE) Domènec Martí i Aldran, Manual 1714, 30 de juny de 1714, f. 220. 14. «*Dicta Die. Apocha facta et firmata per Sagismundum Pujol, escultorem in praesenti villa Podiceritani, confratria sancti Eloyis presentis villa Podiceritani et confratribus eiusdem et pro ea, et eis Michaeli Veguer, Jacobo Xeza, Paulo Bosom et Isidoro Oliba, electis et nominatis per dictam confratriam et confratres ejusdem in et cum deliberatione concilis generalis tenti et celebrati per confratres dictae confratriae die herina continuati in registro conciliorum dictae confratriae die herina, ex una parte de terdecim libris, quindecim solidis barcinonensibus corribilibus, et sunt per lo fer de les polseres del retaule de sant Eloi i d'altra part d'una lliura, deu sous barcelonesos corrents, per lo fer d'una palla [antipendi, mampara] o figura d'un sant Cristó per dit retaule, habitis et receptis numerando re aliter et de facto ad suas omnimodas voluntates et ideo, etc. Testes sunt infrascripti.*» Documentació rebuda de Teresa Avellí.

presentem.¹⁴ Els altres dos, el del Roser de Tentellatge (fotografia 2) i el major de Vilanova de Sau (fotografia 4) són de la segona època, de quan era conegut com a escultor de Folgueroles.

Aquestes imatges, a falta de documents més explícits, reforcen també la paternitat de Segimon Pujol com a autor¹⁵ d'altres retaules que s'han conservat però que no tractarem en aquest cas: el major de Sant Martí (1717) de Correà i el del Roser de Pujol de Planès (1726), que es guarda a la nova església parroquial de Montmajor.



1. Roser de Montmajor, 1709.

El retaule de la Mare de Déu del Roser de l'església antiga de Montmajor no el tenim documentat. En la fotografia, però, podem observar que porta inscrites dues dates, la de la seva construcció, l'any 1709, i la del daurat, el 1729. La primera ens diu molt. S'ajusta plenament a les dades biogràfiques de Segimon Pujol que coneixem, oimés si tenim en compte la proximitat geogràfica que hi ha entre Casserres i Montmajor.

Si comparem estilísticament el retaule del Roser de Montmajor amb el major de Correà i d'altres que tenim documentats de Segimon Pujol, com ara el de la Mare de Déu dels Àngels de Casserres, el de Santa Maria de Coaner i el del Roser de Matamargó, no dubtarem de la seva autoria. Vegem-ho.

14. ADS. *Fonts d'obres*. Venda d'altars, lligalls 70-71. Agraïxo a Enric Bartrina i a Carles Freixes que me l'hagin facilitada.

15. Autoria que ja suggeríem l'any 2001. Vegeu VILAMALA, *L'obra dels Pujol...*, op. cit.

Les columnes salomòniques, l'entaulament, el baldaquí de la fornícula central, els angelets músics, l'ornamentació, etc. tenen el mateix aire, però si comparem entre si les escenes del rosari dels plafons o baixos relleus trobarem un munt de coincidències que delaten una mateixa mà, la mà de Segimon Pujol.

Per exemple, centrem-nos en l'escena de la Pentecosta, un dels cinc misteris de Glòria del Rosari representats als retaules del Roser de Montmajor, de Correà, de Tentellatge, de Montclar i de la Mare de Déu de Coaner. La disposició dels personatges i l'escenografia és la mateixa: Maria apareix al centre damunt d'una grada igual, amb sis apòstols per banda i, damunt seu, el colom, símbol de l'Esperit Sant, els cobreix a tots. Al fons sempre trobem un portal central que emmarca la Mare de Déu i sovint els mateixos finestrans.



Montmajor, 1709.



Coaner, 1716.



Correà, 1729.



Montclar, 1746.

I si, tal com ha demostrat Joan Bosch,¹⁶ la influència d'Agustí Pujol (1583-1628) com a font d'inspiració de la retaulística catalana va perdurar entre altres en l'obra de Joan Grau, Josep Sunyer i del mateix Segimon Pujol, és fàcil d'aportar, com un exemple més, aquestes escenes de la Pentecosta, que prenen per model el relleu superior del retaule de la Immaculada de Verdú d'Agustí Pujol, pactat l'any 1623. Vegeu-ne les semblances.



Així podríem seguir amb més escenes com les de l'Anunciació, el Naixement, etc., i, si calen més comparances per argumentar l'autoria de Segimon Pujol, podríem recórrer a les escenes de l'Epifania dels retaules del Roser de Matamargó i de Montclar o de la Mare de Déu dels Àngels de Casserres, o bé a la distribució de les escenes dels relleus que són idèntiques a les del retaule del Roser de Montclar.¹⁷

El retaule del Roser de Sant Martí de Tentellatge, terme municipal de Navès, duia gravada la data de 1725 i era pràcticament idèntic al del Roser de Sant Martí de Correà, que és de 1729 i va ser daurat l'any 1736 per Miquel Pernau, de Sabadell, el mateix daurador que aquests anys treballa en el retaule major de Sant Llorenç de Morunys i en el de Sant Martí de Correà.¹⁸ L'altar del Roser de Tentellatge es trobava en un lateral de l'església i, segons expliquen els avis del territori, va ser cremat per venjança a finals de juliol de 1936 per una colla de milicians, que marxaven cap al front de guerra, quan se'ls va espatllar el camió justament en passar prop del temple.

El del Roser de Correà afortunadament ha arribat als nostres dies. Són tan semblants que el que puguem dir d'un ho podem dir de l'altre.

Tots dos consten de predel·la, un pis partit pel mig amb quatre relleus i àtic. La cosa que els diferencia és que un té dos àngels ceroferaris i l'altre té angelets músics, però les escenes del rosari són les mateixes i són situades al mateix lloc. A la predel·la, a banda i banda hi observem dos misteris de Dolor: la Flagel·lació

16. BOSCH BALLBONA, J. *Agustí Pujol. la culminació de l'escultura renaixentista a Catalunya*. Barcelona: UAB, 2009, p. 336 i s.

17. VILAMALA, J. «Montclar, dos retaules barrocs dels escultors Pujol». *L'Erol*, núm. 120 (2014).

18. VILAMALA, *L'obra dels Pujol...*, op. cit., p. 32.



2. Roser de Tentellatge, 1725.



Roser de Correà, 1729.

i la Coronació d'espines, i, al mig, el Naixement, que pertany als misteris de Goig com també hi pertanyen l'Anunciació i la Visitació que trobem a la part baixa del primer pis. I a la part alta i al coronament hi ha tres misteris de Glòria: la Resurrecció, la Vinguda de l'Esperit Sant i la Coronació de Maria.

El retaule de Sant Serni de l'antiga parroquial de Montmajor, avui desaparegut, i el del Roser que hem presentat van ser venuts l'any 1917 per mossèn Enric Pellicer per recollir aportacions per a la construcció de la nova església parroquial inaugurada l'any 1922.¹⁹ No porta visible cap data incrustada, però llegint la fotografia s'hi evidencia l'estil de Segimon Pujol i per això deduíem que va ser construït probablement pels volts de 1709 com el del Roser.

19. BACH, A. *Montmajor i el seu comú*. Solsona: Mn. Antoni Bach, 2002, p. 46-47.



3. Sant Serni de Montmajor.

Consta de basament, predel·la i dos pisos. Al centre al primer pis, en una fornícula un xic més elevada, hi ha el sant titular: sant Sadurní, bisbe de Tolosa. En una banda té sant Pere i a l'altra sant Pau. Al segon pis s'hi observen tres imatges: sant Josep i una Pietat, al centre, i sant Galderic amb l'agullada a la mà dreta i una rella (desproporcionada i sobreposada perquè passi a ser sant Isidre?), a la mà esquerra. Les columnes salomòniques són les habituals, ornamentades amb penjolls de raïm i ocells. N'hi ha quatre, damunt dels arquitrans de les quals hi ha quatre angelets músics. L'arc de la fornícula central és el mateix que els dels retaules de Santa Maria de Coaner i els del Roser de Pujol de Planès i de Correà. El fris i les cornises són semblants. Els àngels ceroferaris vestits amb una mena de cuirassa s'assemblen als del Roser de Correà. El frontal de la mesa de l'altar té el marc idèntic que el del retaule del Roser de Montmajor que hem presentat. Els dos angelets atlants que veiem a la base, a banda i banda prop de les portes, són com els del santuari de la Mare de Déu de Coaner, etc., i el manifestador central recorda el del retaule major de Sant Llorenç, la traça del qual sabem que va fer Segimon Pujol. I si el comparem amb el de Santa Maria de Vilanova de Sau hi trobarem noves similituds.



Sant Serni de Montmajor.



Santa Maria de Vilanova de Sau.

D'ençà de 1721, com hem dit, Segimon Pujol i la seva família residien a Folgueroles. Havíem trobat el nostre escultor el 25 de maig d'aquell any treballant en el retaule major del poble veí de Castanyadell i acabant de passar comptes el 12 de febrer de 1723, dos anys més tard, a través del seu fill, Segimon, que treballava d'aprenent a Vic al taller dels Morató, una raó més que justificava el seu trasllat a la plana de Vic:

«[...] Item als 4 de octubre [1722] he donat a Maria, escultora, una quartera de castanyes 1 ll. 4 s. [...] Escultor: lo que se ha de donar a l'escultor 100 ll. I la fusta del retaule, entre serrar i despesa per 6 dies nits i port d'animals, mestre de cases i manobra i cals 27 ll. 10 s. Com constava ab altres partides. Toca per cada casa 21 ll. 5 s.

Item als 12 de febrer de 1723 he enviat tot lo compliment de 111 ll. 4 s. a Segimonet qui treballa en Vic en casa de Morató.

Item als 12 de maig 1723 he donat a Segimon per les mans del marc de l'altar major i per altres coses que tenia fetes de més del concert del retaule, 2 ll.»²⁰

Darrerament, però, hem trobat a l'Arxiu Biblioteca Episcopal de Vic, en els llibres de l'obra i de la Confraria del Roser de Vilanova de Sau, aquestes breus dades:

ABEV.

P/II-2 Roser:

«Vui als 30 de maig de 1720 ha donat compte de l'administració del Roser Pau Serra, pagès, i Batista Company, i han trobat en llur any 12 ll, 19 sous. S'han gastat 8 lliures 2 sous, 7 diners. Pabordes nous Joan Serra, pagès i Batista Roure. [al marge] Les restants 4 lliures, 16 sous les entrega a n'els obrers per lo retaule.»

P/II- 3 Roser (1717-1851). 28 de setembre 1720:

«16 ll 10 sous les quals son entregades als obrers per la fàbrica del retaule.»

G-1:

«Vui dia 9 de juny de 1723 Isidro Font, pagès, i Josep Codina, paraire, en presència de mi Francesc Pallàs, rector, i dels obrers baix nomenadors han donat compte bé i lleialment, i han trobat en llur any 5 ll 7s 2, les quals se són consumides per la fàbrica del retaule Major: entren a obrers: Joan Vilar, bracer, i Pau Ricart, pagès.»

Són unes dades que diuen més que no sembla i que s'ajusten a les que teníem del nostre biografiat, que fins ara sabíem que s'havia establert a Folgueroles l'any

20. VILAMALA, *L'obra dels Pujol...*, op. cit., p. 41 i 63.

1721. Però si hi afegim la fotografia del retaule major de Vilanova de Sau, cremat el juliol de 1936, de la qual disposem gràcies a la gentilesa de l'ABEV, tot quadra. L'estil del retaule s'ajusta a les obres de Segimon Pujol que coneixem. Només cal que avancem un any o dos la presència de Segimon Pujol a la plana de Vic i suposar que abans d'instal·lar-se amb la família a Folgueroles havia iniciat el retaule de Vilanova de Sau, cosa que també explica que precisament el propietari que li va vendre la casa, fos un tal Francesc Roca, justament de Vilanova de Sau. El mateix cognom Roca que apareix, com veurem, relacionat amb la parròquia en l'època del daurador.

La casa de Folgueroles un cop mort Segimon Pujol la va heretar el seu nét Josep Pujol i Juhí, que la va traspasar davant de notari l'any 1797 al seu hereu Segimon Pujol i Santaló.²¹ Aquest, la va vendre a Jaume Planas (curiosament es tracta de l'avi de Jacint Verdager per part de mare) l'any 1803 per 1.550 lliures, la qual cosa va comportar un conflicte amb Josep Pujol i Santaló, el germà de l'hereu, que fins llavors hi vivia i no en volia marxar.

«A dit Josep Pujol aspectaven com a fill i hereu de Segimon Pujol, avi del venedor elegit en son últim testament que féu en poder del reverend rector de la parroquial iglésia de Santa Maria de Folgueroles, segons tot açò se afirma, i a l'expressat Segimon Pujol major expectava per venda perpètua a son favor feta per los marmessors i executors del testament, i última voluntat de Francesc Roca, pagès, lo dia de son òbit, habitant en la parròquia de Santa Maria de Vilanova de Sau com de dita venda consta ab acte rebut en poder del reverend Onofre Masmitjà prevere i rector de Sau als vint-i-nou dies del mes de desembre de l'any del naixement del Senyor de mil set-cents, vint-i-vuit, segons que dit reverend rector i com a tal notari en dita sa parròquia ab ses lletres, i signa ne fa fe; i a dit Francesc Roca expectava per los títols mencionats en la citada venda per sos marmessors a favor de l'expressat Segimon Pujol feta.»²²

Uns anys després, l'any 1759, surt esmentat en el *Llibre de l'obra* de Vilanova de Sau Francesc Basil, el mateix daurador que havia daurat els retaules del Santcrist de Folgueroles (1728)²³ i de Casserres de Berguedà (1751), tots dos obres de Segimon Pujol.²⁴ Voleu més coincidències? Vegeu-ne l'època:

ABEV. Vilanova de Sau, G1.

«Dic jo lo baix firmat que tinc rebut del reverend Tomàs Fagedes, prevere i rector de la parroquial iglésia de Santa Maria de Vilanova de Sau, bisbat de Vic, la suma i quantitat de cent i seixanta-set lliures moneda barcelonesa; dic 167 lliures, quals són per la paga d'emblanquir lo retaule major de dita parroquial

21. ACA. Notari Fontich. Berga 621, 1797 24.04.

22. VILAMALA, J. «Els Pujol, escultors de Folgueroles en el record verdagerià». A: DIVERSOS AUTORS. *Miscel·lània Ricard Torrents*. Vic: Eumo, 2007, p.702.

23. VILAMALA, *L'obra dels Pujol...*, op. cit., p. 44.

24. ADS. En el *Llibre de l'obra* de Casserres de Berguedà llegim: 1762, «Primo fas descàrrega de cent cinquanta-vuit lliures 7 s, 6 que he pagat a Francesc Basil, daurador de Vic per lo preu fet de dorar lo altar del St. Cristo de Casserres i encarnar un imatge de St. Cristo per la iglésia de St. Pau: consta rebuda de dit Basil feta als 6 de setembre de l'any 1761, dic 158 ll. 7 s. 6 d.».

iglésia, encarnar tots los sants d'ella, daurar los dos sacraris, la urna, la Mare de Déu i emplatear la pastera, de dita quantitat de 167 ll. S'hi enclou en ella 46 ll. 8 s. d'aquell censal que tots anys feia a dita iglésia de Vilanova la casa d'en Roca de la present sagrera de Vilanova de preu de vint- i-cinc lliures, en poder del reverend rector de Sau creat als 29 de novembre de 1711, i havent-lo quitat Joan Donada de Rupit, en poder de Miquel Saura, notari públic de Vic als 5 de maig de 1759 entre mota [capital bàsic d'un negoci] i pensions cessos [deixes] ha pujat la suma de dites 46 ll. 8 s.; se ha pagat de les administracions també 36 ll. 9 s. Lo demés ha pagat lo sobredit reverend rector, i aixís estant jo pagat i satisfet a tot compliment firmo de mà pròpia la present rebuda en Vilanova i desembre als 4 de 1759. Tinc també rebut del sobredit rector la suma de 4 ll. per lo treball de daurar lo sant Cristó de la trona. Suma tot junt 171 ll. 8 s. [signat] És veritat Francesc Basil, dorador.»

Al retaule de Vilanova de Sau, de baix a dalt, al sòcol observem sant Pere i sant Pau, en els baixos relleus de les portes, a banda i banda de l'altar. A les fornícules del primer pis, a l'esquerra sant Josep i a la dreta sant Joan Baptista. Al segon pis, un sant que sembla ser sant Francesc d'Assís, al centre, sant Romà amb la creu i la palma del martiri i, a la dreta, sant Francesc Xavier. Al cimtal s'endevina una Santíssima Trinitat que fa pensar en la que coneixem del retaule major de Correuà, i al centre de tot, presidint el retaule, la patrona: santa Maria. L'aurèola dels sants, semblant a una corona estelada, és com les de les imatges de Sant Serni de Montmajor. El baldaquí de la imatge central és el que repeteix en el cas dels retaules de la Mare de Déu dels Àngels de Casserres, del Roser de Montmajor i de Sant Martí de Correuà. L'entaulament és el mateix, damunt dels arquitrans de les quatre columnes salomòniques hi tornem a trobar els quatre angelets músics, etc. Són tants els detalls que delaten un mateix estil, la mà d'un mateix escultor, que per les dades cronològiques i biogràfiques que tenim i les semblances estructurals i estètiques no dubtem d'atribuir el retaule desaparegut de Santa Maria de Vilanova de Sau a Segimon Pujol.

Obra de Segimon Pujol²⁵

00. **Retaule de Sant Pere de Prada de Conflent** al servei de Josep Sunyer, 1696-1699
01. *Retaule major de Sant Vicenç de Prats*, 1702. Traça de Josep Sunyer. F.
02. **Mare de Déu dels Àngels de Casserres**, 1704.
03. *Sant Esperit de la capella de la Mare de Déu dels Àngels de Casserres* (1717?).
04. *Roser de Montmajor*, 1709. F.
05. *Sant Sadurní de Montmajor*, 1709 (circa). F.

25. Cursiva = retaules desapareguts; negreta = retaules conservats; F = retaules dels quals guardem fotografia.



4. Santa Maria de Vilanova de Sau (1720-1723).

06. Traça del **retaula major de Sant Llorenç de Morunys** (1711), obrat per Joan Francesc Morató.
07. **Sant Sadurní de Malanyeu**, 1714, procedent de Montmajor.
08. **Mare de Déu de Coaner**, 1716.
09. *Sant Crist de Serrateix*, 1717.
10. **Sant Martí de Correà**, 1717.
11. *Retaule Major de Vilanova de Sau*, 1720. F.
12. *Sant Pere de Castanyadell*, 1721.
13. *Sant Crist de Folgueroles*, 1722.
14. *Mare de Déu del Roser de Tentellatge*, 1725. F.
15. **Mare de Déu del Roser de Pujol de Planès**, 1726.
16. *Roser de Taradell*, pactat en 1728 per Segimon Pujol, pare i fill, ex-aequo i plantat per Francesc Pujol i Planes en 1752.
17. **Mare de Déu del Roser de Correà**, 1729.
18. **Mare de Déu del Roser de Matamargó**, 1730. Segimon (pare) i Francesc Pujol.
19. *Santa Maria de Folgueroles*, 1735. Segimon, pare i fill, ex aequo. F.
20. *Sant Crist de Casserres*, 1743. Segimon (pare) i el seu fill Francesc.
21. **Sant Martí de Montclar**, 1743. Segimon (pare) i Francesc Pujol Planes.
22. **Roser de Montclar**, 1746. Segimon (pare) i Francesc Pujol i Planes.
23. *Sant Llop de Centelles*, 1751. Segimon Pujol.
24. *Santa Cena de la catedral de Vic* (17??), esmentat per Verdager.

Descartem d'aquesta llista dos retaules que fins ara havien estat atribuïts a Segimon Pujol: el del Roser de Sant Julià de Vilatorrada, a partir del *Diccionari Ràfols* (vegeu VILAMALA, Jordi. *Sant Julià de Vilatorrada. Vida quotidiana i activitat econòmica (1550-1720)*. Vic: Patronat Estudis Osonencs, 2000, p. 114), i el de la Mare de Déu dels Socors d'Agramunt, a partir dels estudis de Cèsar Martinell (vegeu: YEGUAS, Joan. «Fragments d'art: Planellas (1627) i Cellés (1757). Una nota sobre el retaule del Sant Crist de Bormio (1700-1701)». *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, núm. 19 (2006), p. 85).